

Regionalizmus és vidékfejlesztés

Konferencia kiadvány

TUDOMÁNYOS DIÁKKÖR

Gödöllő
2016. május 30.

Regionalizmus és vidékfejlesztés

hallgatói konferencia kiadvány

Szerkesztő: Urbánné Malomsoki Mónika

Kiadó:

Szent István Egyetemi Kiadó

2100 Gödöllő, Páter Károly u. 1.

ISBN 978-963-269-540-2

A kiadvány az NTP-HHTDK-15-0064 "SZIE GTK TDK programjainak támogatása a 2015/16. tanévben" című projekt támogatásával valósult meg, melyet az Emberi Erőforrások Minisztériuma, az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő és a Nemzeti Tehetség Program támogat.

TARTALOMJEGYZÉK

Konferencia információk	4
Magyarország társadalmi problémáinak vizsgálata, rendszer váltástól napjainkig	5
<i>Venyige Dávid László GVAM III. évf.</i>	
A Komplex-telep program értékelése Jászapátiban	7
<i>Szabari Lili GVAM III. évf.</i>	
Vajdasági expedíció: Nemesmilitics	11
<i>Balogh Géza Attila GVAM III. évf.</i>	
Vajdasági expedíció: Zenta	15
<i>Demeter Péter GVAM III. évf.</i>	
A lisztérzékenység és a gluténmentes diéta térbeli és szociális vonatkozásai	18
<i>Törő Réka részismereti képzés</i>	
A cukorkvóta eltörlésének várható hatásai a vidék gazdaságára	21
<i>Tóth Benjámín GVAM III. évf.</i>	
A mezőgazdaság helyzete Magyarország legismertebb világörökségi helyszínén	24
<i>Demeter Petra GVAM III. évf.</i>	

KONFERENCIA INFORMÁCIÓK

REGIONALIZMUS ÉS VIDÉKFEJLESZTÉS

hallgatói konferencia

SZERVEZŐK

A Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Regionális Gazdaságtani és Vidékfejlesztési Intézet
A Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Tudományos Diákköri Tanácsa

IDŐPONT

2016. május 30. (hétfő) 13 óra

HELYSZÍN

Szent István Egyetem Gödöllői Campus
2100 Gödöllő, Páter Károly u. 1.
SZIE GTK RGVI Szénay terem

KONFERENCIA BIZOTTSÁG

Dr. Tóth Tamás egyetemi docens, rektorhelyettes

Bakosné Dr. Böröcz Mária adjunktus, SZIE GTK RGVI

Dr. Kassai Zsuzsanna adjunktus, SZIE GTK RGVI

Dr. Lencsés Enikő adjunktus, SZIE GTK ÜTI

Urbánné Malomsoki Mónika tanszéki mérnök, SZIE GTK RGVI

A rendezvény az NTP-HHTDK-15-0064 "SZIE GTK TDK programjainak támogatása a 2015/16. tanévben" című projekt támogatásával valósult meg, melyet az Emberi Erőforrások Minisztériuma, az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő és a Nemzeti Tehetség Program támogat.

MAGYARORSZÁG TÁRSADALMI PROBLÉMÁINAK VIZSGÁLATA, RENDSZERVÁLTÁSTÓL NAPJAINKIG

Venyige Dávid László

SZIE GTK Gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnök BSc szak, III. évf. hallgató
venyigedavid@gmail.com

Kulcsszavak: *foglalkoztatás hiánya, munkanélküliség, szegénység, társadalmi egyenlőtlenségek, társadalmi problémák*

Bevezetés

Nem csak számomra, hanem az egész világot nézve borzasztó nehéz kérdés megfogalmazni, és kifejtetni a társadalmat érintő legégetőbb problémákat, ugyan is számos olyan dolgot meg lehetne ezzel párhuzamosan említeni, mint például a foglalkoztatás hiánya, a munkanélküliség kérdése, a szegénység, vagy a társadalmi egyenlőtlenségek, illetve a társadalmi problémák. Ide sorolhatnék még jó pár egyéb számos olyan tényezőt, ami főként jellemzi Magyarország legfőbb társadalmi problémáit napjainkban is, ezekről bővebben előadásomban lesz szó!

Én itt szeretném megragadni az alkalmat, hogy egy kis kitérőt tegyek a társadalmi problémák bemutatására Magyarországon, ezen belül is kiemelve a munkanélküliség hatásait a gazdaságra, valamint az emberek testi- lelki világára, illetve az esetleges jövőbeli kilátásaikra.

Kutatásomban egy elég jelentős cikk világított rá erre a fontos kérdésre, és ennek bemutatására, így bátorkodtam belemélyülni még jobban a témába, valamint a „Regionalizmus és vidékfejlesztés” című konferencián részt venni előadóként.

Eredmények

Magyarországon egy 2009-es felmérés alapján a munkanélküliséget tartják a legkomolyabb társadalmi problémának, de a korrupció és a pénzügyi, illetve politikai botrányok is előkelő helyet foglalnak el az aggodalmak listáján a magyaroknál. A szegénység és a társadalmi egyenlőtlenség, valamint a bűnözés is nyugtalanságra ad okot, ami hatalmas kérdések elé állítja a magyar társadalmat.

Ilyen kérdésre emelhetjük fel a fejünket a témával kapcsolatban, hogy a munkanélküli embert nem csak az veszélyezteti, hogy a létminimum alatt teng-leng nap, mint nap, és megélhetési gondokkal küzd, hanem bizonyított, hogy a munkanélküliség, a foglalkoztatás hiánya huzamosabb idő után lelki problémákat is eredményezhet, melyek akár hosszútávon is kihatnak/kihathatnak a szervezetre és a viselkedésre is. Ennek következményeként, pedig előjönnek újabb gondolatok, az alkoholizmus valamint a drogfogyasztás kérdésének kapcsán, ami szintén egy meghatározó társadalmi problémára világít rá.

Következtetések, javaslatok

A továbbiakban az elemzés során kitérnék kutatásomban különböző javaslatokkal a társadalmi problémák javításának módszerére, amelyek között fontos kérdésnek találok, a szociális munkahelyek létszámának növelését valamilyen formában, esetlegesen új pályázati forrásokból új munkapiacok létrehozását támogatva, illetve a vidékfejlesztésben az esetleges idényszerűség ihlette feketemunka kifehéritésének kérdését is.

Fontos következtetésként kiemelendő továbbá az a kérdés is, hogy az álláskeresőknek nem csak az állásinterjúk után elszenvedett, "még csak nem is válaszoltak" kudarcával kell megküzdenie, hanem a Munkaügyi Központok által nyújtott filléres álláskeresési járadékból még az egy havi élelemre sem futja néha, nem még a rezszi költségeire, ami szintén hatalmas társadalmi problémákra vezet minket vissza a téma kapcsán.

A foglalkoztatás hiányából és a pénztelenség hatására kialakult úgynevezett megélhetési bűnözés következtében, az országban a vagyon ellen elkövetett bűncselekmények száma kiugróan magasnak mondható szintén, akár csak a hajléktalanság kérdése.

A deviáns viselkedést folytatók hivatás hiányában "kénytelenek" valamiből pénzt csinálni, hiszen rá vannak szorulva sajnálatos módon a mindennapos megélhetéshez szükséges termékek esetleges biztosítására és ennek legegyszerűbb módját, az eltulajdonítást választják eszközül igen gyakori rendszerességgel.

Az egyéb bűncselekmények száma és jelenléte is meg lehetős módon visszataszítónak mondható a társadalmi problémákat vizsgálva, amely az emberek biztonságérzetét negatív irányba befolyásolja. Erre megoldás lehetne az, hogy az igazságszolgáltatásnak talán keményebb szankciókat kellene olykor-olykor alkalmaznia a bűncselekmények számának jelentős csökkentése érdekében!

Hivatkozott források

- Magyar Nagylexikon. 12. kötet. Magyar Nagylexikon Kiadó, 2001. 454. o.
- Magyar tudománytár – Társadalom, politika, jogrend. Szerk.: Kulcsár Kálmán, Bayer József. MTA Társadalomkutató Központ, Kossuth Kiadó. 2003. 42. o. 75. o. 79. o. 85. o. 89. o. 132. o. 576. o.
- Valuch Tibor: Magyarország társadalomtörténete a XX. század második felében. Osiris Kiadó, 2001. 363. o.
- <http://www.bulvaros.hu/cikk/tarsadalmi-problemak-magyarorszagon-x102wf> (Letöltés ideje: 2016.05.18.)
- <http://elib.kkf.hu/hungary/magyar/social/HUN.htm> (Letöltés ideje: 2016.05.18.)
- https://www.teir.hu/rqdist/main?rq_app=tdm_nd&rq_proc=main (Letöltés ideje: 2016.05.18.)

A KOMPLEX-TELEP PROGRAM ÉRTÉKELÉSE JÁSZAPÁTIBAN

Szabari Lili

SZIE GTK Gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnök BSc szak, III. évf. hallgató
lili.szabari@gmail.com

Kulcsszavak: *cigányság, felzárkóztatás, Komplex-telep program, szegregátum, integráció*

Bevezetés

Tanulmányom elkészítése során a Jászapátiban 2013 és 2015 között megvalósult Komplex-telep program értékelését választottam. Mint, ahogy a pályázat kiírásában is olvasni lehetett, a program elsődleges célja a Kossuth és Dankó utca által lehatárolt területen mélyszegénységben élő hátrányos helyzetű lakosság felzárkóztatásának, integrációjának az elősegítése volt, melyet a lakókörnyezet javításával, szociális, egészségügyi és foglalkoztatási helyzet pozitív irányú elmozdításával próbáltak megvalósítani.

A téma iránti érdeklődésem számos okkal volt magyarázható, amik között megjelent a városunkban élő roma lakosság aránya (a 2011-es népszámlálás alatt a település lakosainak 10%-a vallotta magát cigány nemzetiségűnek), az Uniós projektek iránti érdeklődésem, továbbá mindig foglalkoztatott a hátrányos helyzetű lakosság elmaradottságának a kutatása. A projekt megvalósításában személyesen is részt vettem, így volt lehetőségem közelebbről is megismerni az érintett személyeket. Kutatásom célja a projekt végére kialakult vélemények megismerése volt, továbbá szerettem volna azt is megvizsgálni, hogy fél évvel a projekt befejezése után hogyan vélekednek az érintett lakosok, valamint a program esetmenedzserei a szóban forgó projektről.

Tanulmányom elkészítése során primer és szekunder módszereket is alkalmaztam. Először különböző szakirodalmakat vizsgáltam, amikből részletesen megismerhettem a cigány lakosságot. Primer kutatásom során a projektben érintett lakossággal kérdőívezést végeztem, majd a projektmenedzserekkel végeztem mélyinterjút.

Eredmények

A romák/cigányság pontos eredetéről nem tudunk túl sokat. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint Diósi Ágnes könyvében olvasható megfogalmazás: *„A cigány népnek annyi történelme van ahány országban és társadalomban megfordultak és írásos nyomot hagytak maguk után történelmük során, és ahányan ezeket a forrásokat feltárták, értékelték.”* (Diósi, 2002)

Történelmükről mindenesetre a szakirodalom abban megegyezik, hogy Indiából származnak, a vándorlásuk a VII., esetleg X. században kezdődött meg. Népvándorlásuk iránya két részre bontható, az egyik szerint Perzsián keresztül érkeztek Örményországba, majd innen Egyiptomba, ahonnan a Gibraltáriszoroson keresztül jutottak el Spanyolországba. A cigány népesség második nagyobb csoportja a Perzsa Birodalom nyugati részére menekült, majd innen a Balkánon haladva közelítették meg Európát. (Fraser, 2006)

Hazánk a többi európai országgal ellentétben sokkal jobban fogadta a roma népet, hiszen a jó munkaerőt látták bennük, amit mi sem bizonyít jobban, mint a szóban forgó nemzetiség jobbjágyként történő alkalmazása. (Rostás-Farkas, 2001)

A XVIII. századtól kezdődően egyre gyakrabban jelentek meg a cigány népesség asszimilációjával kapcsolatos gondolatok. Ezek között említhető meg Mária Terézia 1761-ben és 1767-ben kiadott rendelkezése, továbbá itt említendő meg II. József intézkedése is. (Kállai, 2005)

A II. világháború alatt a roma népesség a zsidó lakossághoz hasonló borzalmakat volt kénytelen átélni. 1944 nyarán még csak kötelező munkaszolgálatra kötelezték őket, majd ugyan ezen év őszén megkezdődött a deportálásuk is. A második világháború borzalmait követően a következő fontosabb magyarországi intézkedésnek az 1961-ben MSZMP által kiadott rendeletet tekinthető, mellyel megkezdődött a cigánytelepek felszámolása, a településre való beköltöztetésük. Noha az intézkedéssel a cél a roma lakosság életszínvonalának emelése lett volna, erre nem kerül sor, helyette a magyar lakta területekre történő erőszakos asszimiláció valósult meg. (Fleck et al., 2013)

Napjainkra a cigány lakosság elmaradottsága a rendszerváltás előtti állapotokhoz képest tovább növekedett, ami oktatási, foglalkoztatási és egészségügyi szinten is egyre nagyobb problémákat okoz. (Dupcsik, 2009)

Primer kutatási eredményeim ismertetése során először a szegregátumban élőkkel készített kérdőívek eredményét szeretném ismertetni. Összesen 21 háztartásban 118 embert kérdeztem meg. A kérdőívben érintett 118 főből 94 fő vett részt a programokon. A válaszadók 80%-a vett részt rágcsáló és rovarirtáson, 76% élt a fürdési-mosási lehetőséget biztosító konténer használatában, 57%-uk vett részt képzéseken, 61%-uk a kamilliánus közösség programjain, 66%-uk a családi napon, 47%-uk a színház-, és hangverseny látogatáson, míg 38%-uk a cigány hagyományörző programokon. A kérdőív további részében arra kértem a kitöltőket, hogy egy ötfokozatú skálán értékeljék a projekt keretében megvalósult programokat. A legkiemelkedőbb eredményt a fürdési mosási lehetőséget biztosító konténer érte el, ezt ugyanis a válaszadó háztartások 71,4%-a értékelte kiválóan. Szintén nagyon magas eredményt ért el a rágcsáló és rovarirtás, amit 66,7% értékelt az adható legjobb ponttal.

A kiváló minősítés aránya még a kamilliánus közösség programjai (47,6%), színház-, és hangversenylátogatás (38,1%), családi nap és képzések (52,4-52,4%) esetében volt magasabb. A felsorolt programok közül a hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatása, a cigány hagyományörzés Hasznossági szempontból a legrosszabb minősítést a baba-mama klub érte el, amire a kitöltők 49,2%-a közepes minősítést adott. A válaszadók 81%-a a fürdési-mosási lehetőséget biztosító konténer által nyújtott szolgáltatásokat folytatná a legszívesebben. Második helyen a kamilliánus közösség programjait 61,9%-uk folytatná, 52,4%-uk pedig a rágcsáló és rovarirtásban venne részt. A program alatt számos képzési lehetőséget biztosítottak az érintett lakosság számára. A válaszadó háztartások 28,5%-ban vett részt valaki a betanított építőipari munkás képzésen, 14,3%-ban volt olyan, aki élt a betanított varrómunkás képzéssel, további 19-19-19%-ban volt olyan családtag, aki hasznosította a betanított zöldségtermesztő munkás, bio-zöldhulladék hasznosítás képzés vagy az alapkompenciák fejlesztését szolgáló lehetőségét.

Az események munkáját a válaszadó háztartások 90,5%-a kiválóan, 9,5%-a jónak értékelte. Arra a kérdésre, hogy miben kérték a segítségüket 42,9%-a a hivatalos levelek intézése lehetőséget jelölte meg. Szintén magas arányt ért el az elveszett dokumentumok pótlása, hivatali szervek elérhetősége, családi pótlék és átmeneti segély intézése. A program befejezése után a háztartások 85,7%-a érzékelt pozitív irányú elmozdulást a kohézió alakulásában. Ez után a kitöltőket megkértem, hogy abban az esetben, ha pozitívnak értékelte a változást, értékeljék azt egy ötfokozatú skálán. A háztartások 47,4%-a jónak, míg 26,3% kiválóan minősítette. A projekt egyik kiemelkedő eredménye a Viharrózsák Táncegyüttes megalakulása volt, erről a válaszadók 95,2%-a hallott. A háztartások 47,6%-a szerint az együttes megalakulása kiválóan segíti elő a város és a szegregátum közötti integráció erősödését, 85%-uk fontosnak tartaná a hasonló csoportok létrehozását. A kitöltő háztartások 100%-a tartotta hasznosnak a projektet, közülük 95,2% szívesen fogadná, ha a projekt további folytatására lenne lehetőség.

Az eseményekkel készített interjúm során kiderült, hogy többségük kihívásnak érezte a feladat ellátását, hiszen a szegregátum lakosaiban kezdetben erős bizalmatlanság érződött, mely a projekt előrehaladtával folyamatosan csökkent. Egyöntetű véleményük mutatkozott a szocializációs problémák tekintetében, szerintük ugyanis a legnagyobb problémát a napi rutin hiánya okozza, mely hozzájárulna egy egészséges társadalom kialakulásához. A projekt által biztosított szolgáltatások hasznosnak érezték, ezek közül a fürdési-mosási lehetőséget biztosító konténer, valamint a képzéseket tartották a legpozitívabbnak. Az integráció elősegítésében nagy szerepet játszott a Viharrózsák Táncegyüttes megalakulása, ami a projekt befejezése óta egyre több városi és környéki rendezvényre kap meghívást.

A projekt befejezése óta már több, mint fél év telt el, azonban a szegregátum lakosai és esetmenedzserek között továbbra is megmaradt a kapcsolat, szeretettel gondolnak az együtt töltött közel két évre.

Következtetések, javaslatok

A Komplex-telep program által megfogalmazott célok véleményem szerint nagyrészt megvalósultak. A projekt által finanszírozott programok lehetőséget nyújtottak a szegregátum lakosai számára a szocializációs problémák csökkentésére, az esetmenedzserekkel tartósan jó kapcsolatot sikerült kialakítaniuk, a fürdési-mosási lehetőséget biztosító konténer üzemeltetése továbbra is megvalósul a városban. Személy szerint a megvalósult programokat jónak érzem, azonban szükségesnek tartanám a projekt folytatását, hiszen két év alatt bár sikerült a pozitív irányú fejlődés elindítása, azonban ennek hosszú távú fenntartása további munkát kívánna.

Hivatkozott források

- Diósi, Á. (2002): Szemtől szemben a magyarországi cigánysággal. Pont Kiadó, Budapest, p.8.
- Dupcsik, C. (2009): A magyarországi cigányság története. Osiris Kiadó
- Fleck, G. - Szuhay, P. (2013): Kérdések és válaszok a cigányságról. Napvilág Kiadó, Budapest
- Fraser, A. (2006): A cigányok. Budapest: Osiris Kiadó
- Kállai, E. szerk., (2003): A magyarországi cigány népesség helyzete a 21. század elején. MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest
- Rostás-Farkas, G. (2001): A cigányok története- Le romengi historija. Cigány Tudományos és Művészeti Társaság, Budapest

VAJDASÁGI EXPEDÍCIÓ: NEMESMILITICS

Balogh Géza Attila

SZIE GTK Gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnök BSc szak, III. évf. hallgató
balogh.geza.attila@gmail.com

Kulcsszavak: *szórványmagyarság, értékek, Vajdaság, hagyományörzés*

Bevezetés

A Lakiteleki Népfőiskola az elmúlt években elhatározta, hogy felkarolja és felkutatja a határokon túl élő magyarság értékeit, hagyományait, szokásait, kultúráját. Ennek érdekében úgynevezett „kutató kollégiumok”-at hoztak létre, amelyek egy-egy tájegység felkutatásával foglalkoznak. Karunk 2015 őszén kapott megkeresést, melynek keretében a Nyugat-Bácska Kollégiumhoz lehetett csatlakozni, így egy csapat Gödöllőről is részt vett a kutatásban. A kollégium kétszer 8 napon keresztül tárta fel a nyugat-bácskai értékeket Dr. Silling István tudományos, módszertani és Hágen Ádám technikai vezetésével. A Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Karának Regionális Gazdaságtani és Vidékfejlesztési Intézetét hárman képviseltük: Balogh Géza Attila, Demeter Péter és Jovanović Dániel, vezetőnk Gál Richárd volt. A kutatást szakirodalmi felkészülés előzte meg (Szabó V. et al, 2013.; Káposzta et al, 2010)

Eredmények

Az általunk kutatott település mindkét turnusban Nemesmilitics volt. Az első körben, 2015. október 11. és 18. között kérdőíves felmérést végeztünk a faluban, a demográfiára, életmódra, gazdaságra, szokásokra, kultúrára, gasztronómiára kiterjedően. A második körben, 2016. február 19. és 27. között mélyinterjúk kutatást végeztünk a fontosabb családoknál, szervezeteknél.

Nemesmilitics (szerbül Svetozar Miletic, horvátul Lemes) a Vajdaságban, a magyar határtól légvonalban 15 km-re, közúton 25 km-re található település. Jó földrajzi fekvésű falu, a Szabadka-Zombor főútvonalon fekszik. Ha megnyitnák a garai határátkelőt, akkor a településen át vezetne a legrövidebb út Budapestről Újvidék felé. A falut már 1543-ban említik, a valóságban azonban 1752-től létezik, amikor is 36 nemes családot telepítettek a telecskai dombok lábához.

Ugyanezen évben tették le a templom alapkövét, ami csak jóval később, 1818-ban készült el. A templom érdekessége, hogy a padokat a nemes családok „megvásárolták”, így minden családnak jut egy (népesebb család esetén több) pad. A családok nem ülhetnek be más család padjába, viszont a vendégek, vagy idegenek bármelyik padba beülhetnek. Ha két nemes család gyermeke összeházasodott, akkor külön ceremóniát tartottak arra vonatkozóan, hogy a másik család padjába beültessék a menyasszonyt.

Nemesmiliticsen három nép él: nagyobb részben magyarok, bunyevácok, illetve kisebb részben szerbek. Az összetartást és az összetartozást jól jellemzi, hogy sokan mindhárom nyelvet, azaz a magyar, a szerbet és a horvátot is beszélik, így nem okoz gondot egymás megértése. A szentmisék is két nyelven folynak: Egedi Antal atya párhuzamosan beszél a magyaroknak és a bunyevácoknak.

Amíg a 2002-es népszámlálás idején 3169 fő élt Nemesmiliticsen, addig 2011-ben már csak 2746. Ennek oka elsősorban a munkanélküliség, hiszen a faluban alig akad munka. Sokan járnak Zomborba vagy Szabadkára dolgozni, azonban sok olyan családnál jártunk, ahol a gyermek már Magyarországon, Ausztriában vagy Németországban van, és kint dolgozik. A meglévő népesség pedig fokozatosan elöregszik.

A faluban óvoda és általános iskola működik. Az óvoda egy magyar és egy szerb csoporttal működik, az általános iskolában pedig szintén van lehetőség magyar nyelvű oktatásra. 2016-ban 11 magyar első lesz, ami a környékre nézve kiemelkedő teljesítmény.

Szolgáltató vállalkozások tekintetében nem áll rosszul a falu: több vendéglátó egység, bolt, pékség, kocsmá található. Kiemelendő ezek közül a polgármester, Aleksandar Vidakovic bárja, amely kávézó és pizzeria egyben, illetve Purda Ferenc, aki mondhatni „univerzális”, hiszen amellett, hogy vendégházat üzemeltet, még több, építészettel kapcsolatos feladatot is ellát. Munkát adó vállalkozások azonban elenyésző számban vannak jelen.

Amiben véleményünk szerint élen jár a település, az a gasztronómia. Több család készít igen jó minőségű pálinkát, leggyakrabban barackból, szilvából, de volt szerencsénk kóstolni körte-, som- vagy málnapálinkát is. Csak Nemesmiliticsen készítik az üszőpaprikást. Ennek szakértője Ölvegyi Péter. Az étel specialitása egyrészt az üszőhús, másrészt pedig a főzési folyamat. Bográcsban készül a paprikás, a tüzelőanyagot azonban nem a bogrács alá, hanem nagyjából a felső karimájával egy vonalba teszik.

A tüzelőanyag sem mindegy, hogy miből van, leggyakrabban kukoricacsuhét és elszáradt kukoricacsövet használnak. A piros paprika is csak helyi termesztésű lehet. A keverést úgy oldják meg, hogy valaki fölülről a bográcsot folyamatosan mozgatja körkörösén, fakanalat abszolút nem használnak. Az elkészítés 3-3,5 órát vesz igénybe. Helyi speciális kolbászszerű ételük a kulen. Elkészítéséhez disznóhús, helyi piros paprika és némi só szükséges. Manapság 10 kg sertéshúshoz 2 dkg paprikát tesznek. Novembertől februárig készítik el, mert ekkor optimális a hőmérséklet a füstöléshez, a tartósításhoz.

A turizmushoz szorosan kötődnek a gasztronómiai különlegességek. Július utolsó előtti hétvégéjén rendezik a Kulenfesztivált, amely szorosan kötődik a kulenhez. Július utolsó hétvégéjén hagyományosan falunapot tartanak, amelyen nem csak hajnalig tartó utcabálat, hanem üszőpaprikás-főző versenyt is rendeznek. A település búcsúja Kisboldogasszony napján van, minden év szeptember 8-án tartják, függetlenül attól, hogy a hét melyik napjára esik. Az aratóünnepséget a horvát nemzetiség rendezi meg, július első hétvégéjén. A szüreti bált 20 éves szünet után 2015-ben ismét megrendezték, felelevenítve a régi hagyományokat.

Kulturális berkekben Litvai Karolina a fő mozgatórugó, hiszen ő szervezi a Németh László Magyar Művelődési Egyesületen belül a színjátszó és a néptáncsoportot. 20-30 fővel mutatnak be időről időre új színdarabokat, utoljára a Kukás Guru című darabot adták elő több helyen. Elsősorban a Vajdaságba hívják őket, de kaptak már meghívást Magyarországra, sőt, külföldre is. Mivel javarészt felnőttek játsszanak a darabokban, így a próbákat munka után, este, vagy hétvégén tartják.

Érdeemes még kiemelni a Kálváriát, mint a falu egyik látnivalóját. A Kálvária a Vajdaság legmagasabb pontja, jó időben egészen Pécsig el lehet látni. Az épületet 2014-ben renoválták, így újra régi fényében tündökölhet a zarándokhely. A nemesmiliticsi fürdő az 1930-as években épült. Az itt feltörő termálvíznek és létrejövő sárnak különleges gyógyhatást tulajdonítottak, messze földről jártak ide az emberek. A fürdő 1971 óta nem üzemel, a felújítás és az újrainyitás a mai napig nem jöhetett létre.

Következtetések, javaslatok

Összességében elmondhatjuk Nemesmiliticsről, hogy egy élhető falu. Nagyon nagy a vendégszeretet, s ez a turizmusra is nagy hatással lehetne. A fürdő felújítása és újrainyítása véleményem szerint életmentő lenne a falu életében, hiszen erre alapozva vendégházakat, szállásokat nyithatnának a helybeliek, emellett nemcsak az általános, hanem az egyházi turizmus is fellendülhetne, ahogy azt 80-90 évvel ezelőtt elgondolták.

A népesség csökkenését és elvándorlását egyrészt munkahelyteremtő beruházásokkal lehetne mérsékelni, illetve tájegységi szinten kellene a gyermekvállalást ösztönözni, különös tekintettel a magyar családoknál. Így hosszútávon is fenn tudnának maradni a magyar csoportok az óvodában és az iskolában, illetve fennmaradnának a magyar szokások, hagyományok, értékek is.

Hivatkozott források:

- Délvidéki utazás (2016): Nemesmilitics, <http://delvidekiutazas.com/nemesmilitics/>, [Letöltve: 2016. 05. 24.]
- Káposzta J, Nagy H, Kollár K (2010): Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye leghátrányosabb helyzetű kistérségeinek települési szerkezeti, foglalkoztatási jellemzői az EU csatlakozás óta eltelt időszakban Területi Statisztika 13:(6) pp. 641-658. (2010)
- Sándor, Zoltán (2015): Nemesmilitics, <http://www.magyarorszo.com/hu/2827/hetvege/132658/Nemesmilitics.htm>, [Letöltve: 2016. 05. 24.]
- Gál és mtsai. (2016): Nemesmilitics
- Szabó V., Urbánné Malomsoki M., Nagyné Pércsi K. (2013): Alternatív mezőgazdasági vállalkozások szerepe a térségi fejlődésben In: Lukovics M, Savanya P (szerk.) Új hangsúlyok a területi fejlődésben: SZTE Gazdaságtudományi Kar Közgazdaságtani Doktori Iskolájának Közleménye 2013. pp. 154-167. (ISBN:978-963-306-247-0)

VAJDASÁGI EXPEDÍCIÓ: ZENTA

Demeter Péter

SZIE GTK Gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnök BSc szak, III. évf. hallgató
demeter.peter93@gmail.com

Kulcsszavak: *Vajdaság, Kollégium, Zenta, interjú, magyarság*

Bevezetés

A Lakiteleki Népfőiskola szervezésében, a Miniszterelnökség, az Emberi Erőforrás Minisztérium és a Hungarikum Bizottság támogatásával „Zenta Kollégium” zajlott, amely a nevezett határon túli terület magyarsága értékeinek, kulturális és szellemi állapotának felmérését tűzte ki céljául. A program része egy, az egész határon túli magyarlakta térségekre kiterjedő, nagy ívű munkának.

A munka során kérdőíves lekérdezés és mélyinterjú módszerével történik az adatgyűjtés. A programban való részvétel lehetőséget ad a szakmai-módszertani ismeretek és készségek gyakorlatias bővítésére és fejlesztésére.

Ezen a kutatáson karunkról négyen vettünk részt, további 27 vajdasági és anyaországi hallgatótársunkkal együtt. A Zentai Kollégium szakmai vezetője Fodor István, a technikai vezetője pedig Hágen Ádám. A karunk által képviselt csapat vezetője Gódor Amelita Kata volt, további három tag pedig Demeter Péter, Igali Kálmán Gyula és Szilágyi Márk voltak. Terepkutatásunkat elméleti felkészülés előzte meg. (Molnár M., 2014)

Eredmények

A Zenta Kollégium által feltárni kívánt települések Zenta községhez tartozó Zenta, Kevi, Bogaras, Felsőhegy és Tornyos volt. Jómagam és csapatunk az első és második munkahéten is Zentán kutattunk. 2015. november 20.-28. között zajlott le az első kör, amikor előre tájékoztatott családokhoz látogattunk el kettésével egy kérdőív kitöltése erejéig. A második kör 2016. március 18.-26. között került megrendezésre, amikor is azokhoz a már meglátogatott családokhoz mentünk vissza, akiket úgy véltünk, érdemes lenne jobban megismerni.

Zenta község (szerbül: Senta) a vajdaság egyik legnagyobb kulturális központja, egyike azon településeknek ahol a magyarság többségben él. A Tisza mellett fekszik a Bácskában. Nagyon nagy számban kutatott település, rengeteg könyv, leírás, publikáció található róla.

A két kutatóhét során feladatunk volt egy 30-35 ezer karakteres tanulmány elkészítése, melyben leginkább Zenta intézményeire (különösképpen oktatás), valamint az általunk talált családok bemutatására fektettük a hangsúlyt.

Az oktatási rendszert tekintve, az iskolák számában és színvonalában kiemelkedő, a magyarságot szem előtt tartó település Zenta. Ma négy középiskola (Gimnázium, Közgazdasági-kereskedelmi, Egészségügyi, Tehetséggyógyító Gimnázium), öt általános iskolai egység, valamint tíz óvodaépület áll az oktatás és nevelés szolgálatában.

A mélyinterjúk készítése során volt szerencsénk eljutni számos olyan helyre és olyan emberekhez, ahol, akiknél talán még a helyi lakosok sem jártak, vagy nem hallottak róluk. Minden helyen szinte baráti, kötetlen beszélgetések folytak, remek hangulatban és az olykor 4-5 órára sikerült mélyinterjúk befejeztével mindenhol fájó szívvel távoztunk.

Ezen beszélgetések során sikerült megismernünk a település kiváló fafaragóját, Puskás Ferencet. Nála egy kellemes 2-3 órát töltöttünk el, videó felvétel is készült, de a kamerák kikapcsolása után ismertük meg őt valójában, akkor fedte fel a maga közvetlen, szerethető és „etno” természetét.

A település egyik legnagyobb „csodabogarához” is volt szerencsénk eljutni, a Mesterségek Házát üzemeltető Pece Árpádhoz. Ő régi mesterségekhez kapcsolódó eszközöket gyűjt, a háza minden egyes pontján találni valamit, aminek felbecsülhetetlen értéke van, erre áldozta összes vagyonát, egész életét. Mindezt fillérekért lehet megtekinteni nála, időszakos jelleggel. Zenta egy olyan embere, aki egymaga számtalan olyan tárgy birtokában van, amit talán az utókor csak az ő gyűjteményén keresztül fog látni.

Egyik legkülönlegesebb interjúalanyunk pedig Smit Ferenc és kedves felesége volt. Őket véletlenül, egy cukrászdába beülve ismertünk és szerettünk meg, majd a második körben meghívva minket otthonukba „faggathattuk” ki a cukorrépa és a zentai cukortermesztés minden apró fortélyáról. Smit Ferenc egész életében a cukorrépával foglalkozott, Németországban dolgozott, Magyarországon doktorált és Vajdaságban élt. Életművét fia viszi tovább, aki szintén cukorrépával foglalkozik.

A településen a cukorrépa termelés, cukorgyártás és cukrászat nagymértékben jelen van. A cukrászat két jeles képviselője a Szeles Candy és a Kriska cukrászda. Míg a Szeles család főprofilja inkább a cukorkakészítés, addig a Kriska leginkább aprósüteményt, fagylaltot és esküvői tortákat készít, forgalmaz.

Zentán a legnagyobb szálláslehetőséget a Hotel Royal biztosítja. Mégis kiemelkedő és különleges vendéglátó egység az Anna Panzió, ahol, ha aludni nem is volt szerencsénk, de eltölthettünk egy délutánt. A tulajdonos Vörös Attila, az üzemeltető pedig édesanyja, Szőlősi Vörös Margit. Az Anna Panzió egy családi házból átalakított épület, ahol az aludni vágyók nem csak szállást, hanem egy

igazi vajdasági tanulmányutat kaphatnak anélkül, hogy elhagynák a kertet. Személyre szabott programokkal, régiségekkel és modern eszközökkel, valamint hagyományőrző hangulattal várják a pihenésre vágyókat.

A legkiemelkedőbb hely, ahol jártunk egy kívülről átlagos ház volt, egy belülről átlagosnak tűnő berendezéssel, lakókkal. Kiss Noémi és Kiss Zsolt minden magyar számára egy példaértékű fiatal házaspár. Első percekben megtaláltuk a közös hangot velük és már néhány mondatból feltűnt, hogy ez a fiatal vidám házaspár nem mindennapi csoda. Itt hangzott el az a mondat, ami szerintem összegzi nemcsak a kutatásunkat, nemcsak a Zentai Kollégiumot, hanem az egész Lezsák Sándor által megálmodott kutatást: „Mi nem őrizzük, hanem megéljük a hagyományokat.”

Következtetések, javaslatok

Összességében Zentáról elmondhatjuk, hogy a Vajdaság egyik legfontosabb „fellegvára”. A vajdasági értékek, a hagyományok, a történelem, az építészeti öröksége páratlan. De legfontosabbak azok az emberek, akiket megismerhettünk, valamint a hozzájuk hasonlóak, akik viszik tovább, generációról generációra a magyarságot és kitartanak minden nehézség ellenére. Úgy vélem és úgy véljük, hogy ezt a társadalmat leginkább morálisan kell támogatni abban, hogy a feladat, amit ha nem is önszántukból választottak, de maguktól és szívvvel-lélelkel csinálnak, könnyebb legyen és elérje célját. Épp ezért a kutatott területeket nem hagyjuk magára, miután kigördültek az autók a településről, nem felejtjük el az embereket, akiket megismertünk. Több törekvés is fontosnak tartja a felkutatott területekkel való kapcsolattartást. Tennünk kell azért, hogy „*Ne csak a múltunk, hanem a jövőnk is közös legyen!*” /Nagy Dóra/

Hivatkozott források:

- Molnár M (2014): The examination of success factors determining local society and economics, ACTA REGIONIS RURUM Special Issue No. 1.: pp. 65-73. (2014)
- Zenta község http://www.zenta-senta.co.rs/hu/Ismerje_meg_Zentat_1/p/17/2013_08_21_Oktatasi-intezmenyek.html/9

A LISZTÉRZÉKENYSÉG ÉS A GLUTÉNMENTES DIÉTA TÉRBELI ÉS SZOCIÁLIS VONATKOZÁSAI

Törő Réka

Szent István Egyetem, Gazdaság-, és Társadalomtudományi Kar, Részismereti képzés
toro.reka@gmail.com

Kulcsszavak: lisztérzékenység, gluténmentes diéta, orvosi ellátás, területi különbségek

Bevezetés

Napjainkban – az orvostudomány és a diagnosztikai módszerek fejlődésének köszönhetően – egyre több lisztérzékeny beteget diagnosztizálnak világszerte, így Magyarországon is. A betegség kialakulásához genetikai és környezeti hatások egyaránt szükségesek. A lisztérzékenység elterjedésében világszinten kimutathatóak bizonyos területi különbségek a különböző genetikai adottságokkal és táplálkozási szokásokkal rendelkező területeken, de az egyének szintjén leginkább az a kérdés, hogy sikerül-e illetve milyen gyorsan sikerül felállítani a diagnózist.

A lisztérzékenység felismerése kulcsfontosságú, ugyanis a szövődmények igen változatosak és súlyosak lehetnek (daganatos betegségek, I. típusú diabétesz, meddőség). A változatos tüneteken kívül azonban területi akadályok is felmerülhetnek, hiszen az orvosi ellátás többnyire nagyobb központokban érhető el, ezáltal a diagnózis felállítása sokszor hosszú időbe telik.

A lisztérzékenység egyetlen ismert kezelési módja a gluténmentes diéta, ám a gluténmentes termékek beszerzése is jelenthet nehézségeket, ugyanis az erre szakosodott boltok inkább nagyobb városokba települnek, így a vásárlás némelyek számára akár egész napos programot jelenthet.

Eredmények

Kutatásom során 2015 áprilisában kérdőíves felmérést végeztem az egyik nagyobb hazai gluténmentes bolthálózat, a Táplálékallergia Centrum vásárlóinak körében. Két témakörben gyűjtöttem információt. Az első rész az orvosi ellátással kapcsolatos tapasztalatokra irányult (a diagnózis helye, ideje, a vizsgálatok időtartama és a további orvosi ellenőrzés igénybevétele). A második részben a gluténmentes termékek beszerzésével kapcsolatban érdeklődtem a helyszínekről, a boltok elérhetőségéről és a pluszköltségekről. A Táplálékallergia Centrum boltok hat helyszínen találhatóak meg az országban (Békéscsaba, Budapest, Debrecen, Győr, Szeged, Veszprém), ezekről a helyszínekről összesen 268 db értékelhető kérdőív érkezett vissza.

Mivel Magyarország túl kicsi ahhoz, hogy jelentős eltéréseket mutasson a lisztérzékenység prevalenciájában, inkább az a kérdés: hol mennyire ismerik fel a betegséget? Ez nyilvánvalóan mutat területi különbségeket: kórházanként eltérő lehet a szakrendelés fejlettsége, minősége, az orvosok ismeretei. Figyelembe kell venni a szakrendelés elérhetőségét is: milyen messze kell utaznia a betegnek, hogy problémáira választ találjon? Mennyi időbe telik felfedni a betegség okát? Ez utóbbi fontos kérdés a lisztérzékenység esetében, hiszen a tünetek akár más betegségekre is utalhatnak, a beteget félrekezelhetik. A diagnózis után érdemes családszűrést is végeztetni, és rendszeresen visszajárni kontrollra, amely során vérminta alapján ellenőrzik a diéta helyes betartását.

A diagnózis helye alapján meg lehet állapítani a főbb orvosi vonzaskörzeteket. A kitöltők lakhelye alapján Budapest vonzaskörzete országos kiterjedésű, itt diagnosztizálták a legtöbb beteget. Szeged, Debrecen és Győr kórházaiba is több megyéből érkeztek, vonzaskörzetük (néhány extrém eset kivételével) jól lehatárolható, míg Veszprém körzete erősen összemosódik Budapestével. Megyénként általában két-három helyszínt említettek, tehát úgy tűnik, az orvosok egyre inkább ismerik a problémát (a kisebb településekről általában frissebb diagnózisokat jeleztek).

A diagnózis felállítása hosszadalmas lehet, esetenként évekig is eltarthat. Budapest jól mutatja az országos átlagot: a diagnózisok száma folyamatosan nő, a betegek nagyjából kétharmadát fél évnél kevesebb ideig vizsgálták. Debrecenből ennél sokkal kedvezőbb helyzetről kaptam képet, ami összefüggésben lehet azzal, hogy a diagnózisok jelentős része 2005 utáni. A nagyobb vidéki kórházakban (Győr, Szeged, Debrecen) az ellátás régóta hasonló szinten van a budapestivel, azonban a kisebb gondozóközpontok ennél kevésbé hatékonyak.

A diagnózis után a lisztérzékeny megismerkedik a gluténmentes diéta bonyodalmaival: az alapvető élelmiszerek (kenyér, tészta, liszt) helyettesítése akár a teljes életmód átszervezését is megkövetelheti.

A diétázók jelentős része a gluténmentes szaküzleteket tartja a leginkább megfelelőnek: a választék itt a legszélesebb, az árak alacsonyabbak, mint ugyanezen gluténmentes termékek árai a hipermarketekben, az eladók, más vásárlók tanácsokkal szolgálhatnak egymásnak. Bár ma már általános élelmiszerüzletekben is találkozhatunk gluténmentes jelzésű termékekkel, felmérésem alapján a kitöltők által lakhelyként említett 72 településből 33 esetében jelezték, hogy nem kapható lakhelyükön gluténmentes élelmiszer.

Mind a hat kitöltési helyszínre jellemző volt, hogy főleg (60% körül) helyi lakosok vásároltak, ám a helyi lakosok és a más településről érkezők közül is sokan több különböző településre is járnak rendszeresen vásárolni. Békéscsaba esetén ez a rövidebb nyitvatartási idővel függhet össze; sokan viszont a nagyobb és bővebb árukészletű boltokba (Szegedre és Budapestre) is rendszeresen járnak.

A veszprémi üzletbe érkeztek aránylag a legtöbb különböző településről. Az aprófalvakban jellemzően nem kaphatók ilyen termékek, de Veszprém mellett – ha már úgylis utazni kell – akár messzebb, Győrbe és Budapestre is elmennek a termékekért. Győr helyzete egyedibb: itt az osztrák határ közelsége mozdítja ki az embereket, többen is említették, hogy Ausztriába járnak át. A szegedi és a debreceni boltok több hasonló vonást mutattak, többek között, hogy a határon túlról is érkeztek vásárlók, valamint a helyi vásárlók elégedettek a kínálattal, nem szívesen mozdulnak ki máshova.

A budapesti vevők szokásai több szempontból is eltérnek: a budapesti lakosok akár hetente többször is beugranak vásárolni, míg a máshol lakók is hetente látogatják a gluténmentes szaküzletet. Emellett sokan vásárolnak hagyományos boltokban, bevásárlóközpontokban is, ami vidéken alig volt jellemző.

Következtetések, javaslatok

Az orvosi ellátás területi eloszlásával nincsen probléma, a vidéki nagyvárosok és Budapest kiegyensúlyozott hálózatot alkotnak.

A bevásárlás sokkal rendszeresebb, hétköznapiabb probléma, és ebben már kialakultak területi egyenlőtlenségek. Mivel a diétás élelmiszerek ára többszöröse a hagyományos élelmiszereknek, a diéta kapcsán már jelentős területi különbségek voltak feltárhatók. A kisebb települések lakosai hátrányt szenvednek az utazási távolságok miatt, a rosszabb szociális helyzetben lévő térségekben pedig a diéta költségei jelentősebbnek hatnak (szignifikáns eltérések mutatkoznak a vásárlás gyakoriságában és a havonta a diétára költött összegben is).

A diéta élethosszig tartó betartása a lisztérzékenység egyetlen gyógymódja, a diéta – akár anyagi okok akár a távolságból adódó problémák miatt történő – be nem tartása pedig az érintetteknek egészségromlást, a gazdaság és társadalom szempontjából plusz egészségügyi ellátási költségeket okozhatnak hosszú távon. A területi különbségek áthidalására a támogatási rendszer jelenleg nem nyújt lehetőséget, kutatásommal erre a problémára kívántam felhívni a figyelmet.

Hivatkozott források

- Bodánszky H. 1999: A coeliákia. – In. Koltai Tünde Gluténmentesen - Lisztérzékenyek kézikönyve. Piremon Nyomda, Debrecen. pp. 9-18
- Juhász M. 2008: A coeliakia szocio-epidemiológiai vonatkozásai. – In. Juhász M. (szerk.): Coeliakia, a közös kihívás. Semmelweis Kiadó, Budapest. pp. 11-22
- Koltai T. 2008: Coeliakia - A társadalom komplex kihívása. – In. Juhász M. (szerk.): Coeliakia, a közös kihívás. Semmelweis Kiadó, Budapest. pp. 137-146
- Pusztai J.-né 2006: A diagnosztizált coeliakia prevalenciájának felmérése és a betegek társadalmi terheinek vizsgálata Magyarországon (1997-2002) kivonat. – In. Pusztai J. Teljesen Gluténmentesen. Print 2000 Nyomda, Kecskemét, pp. 7-13

A CUKORKVÓTA ELTÖRLÉSÉNEK VÁRHATÓ HATÁSAI A VIDÉK GAZDASÁGÁRA

Tóth Benjám Barnabás

SZIE GTK Gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnök BSc szak, III. évf. hallgató
benjamintoth19940830@gmail.com

Kulcsszavak: *vidék, Európai Unió, kvóta, verseny*

Bevezetés

Kutatásom előzménye egy a tej- és cukorágazatot vizsgáló projektem volt, melyben a cukorágazatot hasonlítottam össze a tejágazattal. Arra akartam rájönni, mi indokolta a kvóta eltörlését a tejágazatban és vajon ugyanezt az intézkedést miért hozták meg a cukorágazatban is. Ami azonban ennél sokkal fontosabb, arra kerestem a választ, vajon ez hogyan fog hatni a gazdaságra? Hogyan jelentkeznek ezek a hatások a termelőknél? Elriasztja vajon őket, vagy inkább versenyre készíti? Hogyan reagálnak erre a feldolgozók? És vajon az áruházláncok olcsóbban fogják-e adni ezeket a termékeket?

Kutatásomat alapvetően 3 hipotézisre alapoztam, melyek döntően a tejágazatra vonatkoztak. Most a cukorágazatot vizsgáltam meg, hiszen úgy érzem, a cukorágazat elemzése sokkal aktuálisabb, hiszen a történelem során a magyarság elvesztette cukorgyárainak jelentős részét és ez máig sokaknak igen nagy fájdalma. 2017-től azonban a kvóta megszűnik, újra van értelme a cukorágazatban a potenciált látni.

Jelenlegi kutatásomat ismételten három hipotézisre alapozom:

1. A cukor tőzsdei ára folyamatosan növekedni fog a kvóta eltörléséig
2. A kvóta eltörlése a verseny erősödését fogja generálni
3. Magyarországon növekedni fog a cukortermelés, már a kvóta eltörlése előtt

Kutatásomban először is a kvótával foglalkoztam, majd azzal, hogy miért is kell nekünk ezt a rendszert betartani. Hogy a kvóta lényegét megértsük, szükség van a történelmi előzmények megértésére, így a Közös Agrárpolitika kialakításának szükségességéről és annak változásairól, beleértve a kvótarendszer létrehozását is. A KAP megismerése szükséges ahhoz, hogy a cukrot ért változásokat könnyen értelmezhesük, és a jövő tendenciáit meghatározhassuk. A KAP fejlődésének áttekintése után a cukor helyzetének alakulását mutatom be, hivatkozom előző kutatásomra, melyben bemutatom, hogy hogyan állt akkor a cukor helyzete, mi változott azóta, és hogy ez a változás minek köszönhető. Ezt összehasonlítom saját kutatásom eredményével és az Európai Unió prognózisával. Ami kutatásomban újdonság, hogy a magyarországi oldalt részletesebben vizsgálom.

Előtérbe kerülnek a termelők és a fogyasztók, de a közvetítő csatornák is helyet kapnak előadásomban. Ezeken kívül a cukor alternatív felhasználásáról néhány ismérvet felvázolok, különös tekintettel a Braziliában végbemenő üzemanyagreformról, melyben a cukor igen nagy szerepet játszik. Végezetül pedig a cukorágazatban rejlő egyéb lehetőségekről beszélek, melyeket főleg a vidékfejlesztési fontosságuk okán értékelek ki, és ezen lehetőségek esetleges magyarországi adaptációjáról beszélek.

Eredmények

Kutatásomhoz internetes forrásokat használtam, illetve a cukor kereskedelmi árát az ország különböző pontjain vizsgáltam időszakosan. Az alábbi eredményekre jutottam: a tőzsdei árak nincsenek tökéletes összhangban a kereskedelmi árakkal, a nyereség jelentős része nem vidéken realizálódik. A kereskedelmi láncok árainak alakulásában a termelők nem domináns alanyok, a többlettermelés miatt sokak alkupozíciója alulmarad a nagykereskedelem alkupozíciójához képest, mely így a termelői oldalon profitcsökkenésként realizálódik. Magyarország versenyképessége a cukorágazatban javul, mely a vidéki foglalkoztatás és a reálbérek várható javulását eredményezi. A versenyképesség javulásának záloga a kaposvári cukorgyár bővítésének záloga, illetve nem hivatalosan egy új gyár létesítését rebesgetik. Az Európai Unió prognózisa pont ellentétes hatást vált ki, mint amit el szerettek volna érní, így a verseny erősödése a cukorárak növekedése mellett zajlik. Az Unió az árak csökkenését jósolta már erre az időre, azonban ez még úgy néz ki, nem valósul meg a kvóta eltörléséig.

Következtetések, javaslatok

Magyarországnak hosszú távon drasztikus jogi változásokat és esetlegesen állami felvásárlásokat kell biztosítania versenyképességünk megtartásához és így a vidéki lakosság helyben tartásához. Az idei évben a termelői oldal megerősödését és a feldolgozás javítását kell az államnak elősegítenie, hogy a kvóta eltörlésének hatására a cukortermelés hosszú távon is fennmaradhasson. Az államháztartásban el kellene különíteni egy meghatározott összeget a cukoripar fejlesztésére, beleértve a szaktanácsadást, a gyártókapacitások növelését, a marketinget és a képzéseket, hogy a versenyképesség megőrzése mellett az innovációk hullámainak elindítása által a vidéken élő emberek képzettségi szintje és életszínvonala javulásnak induljon. Az ágazatban a profit növekedése a munkahelyek számának növekedése mellett az adóbevételek növekedésével járhat, és így újabb cukorgyárak létesítése az iparüzési adón keresztül elmaradott térségek fejlesztését szolgálhatná. A cukorgyárak létesítése munkaalkalmat és fix bevételt jelenthet, így az adott településnek egy fejlesztési impulzust biztosíthat, a környező vidéki településeknek pedig munkaalkalmat teremthet, így az adott térség felemelkedésének zálogává emelkedhet a cukorgyár.

Hivatkozott források

- <http://24.hu/fn/penzugy/2016/04/08/nagyot-dragult-a-cukor/>
- <http://www.alternativenergia.hu/biouzemanyagra-all-at-brazilia/44855>
- <http://www.agrarunio.hu/index.php/hirek/1139-husz-ev-utan-ujra-magyar-kezben-a-kabai-cukorgyar-repatermelok-veszik-meg-az-egykori-gyarat>
- <http://www.nasdaq.com/markets/sugar.aspx?timeframe=5y>

A MEZŐGAZDASÁG HELYZETE MAGYARORSZÁG LEGISMERTEBB VILÁGÖRÖKSÉGI HELYSZÍNÉN

Demeter Petra

SZIE GTK Gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnök BSc szak, III. évf. hallgató
demeterpetra94@gmail.com

Kulcsszavak: *Hollókő, nadrágszij parcellák, állattartás, gyepgazdálkodás*

Bevezetés

Magyarország világörökségi helyszínei közül talán a legismertebb az az aprócska völgyek között megbúvó település, melynek neve mindenki számára ismerősen cseng. Nógrád megye ékszerdoboz, Hollókő. Ennek ellenére, az ország igen szegénynek tekinthető térségében helyezkedik el, jelentős társadalmi és gazdasági problémákkal küzdve. Mint a legtöbb esetben, a legnagyobb gondot itt is az elöregedő társadalomszerkezet, a fiatalok tömeges elvándorlása okozza. Az önkormányzat munkahely-teremtési programokat, egyéb kedvezményeket biztosít a vállalkozó kedvvel bíró fiatalok számára.

Tudatában annak, hogy a vidéki gyökerek, a falusi közösségek ereje támaszt nyújt, a megújulásra való lehetőséget biztosítja a társadalom számára. (*Kassai – Ritter, 2011.; Oláh - Urbánné, 2016.; Ritter et al., 2012.*)

A kutatás részét képezte a mezőgazdaság fejlesztéséhez alkalmazható eszközök jelenlegi és jövőbeli felhasználása, illetve mindezek pozitív és negatív hatásainak összegzése. Az agrárium jelentőségének taglalása, hogy milyen szerepe van a foglalkoztatási szerkezet alakulásában, hogyan járul hozzá a turizmushoz, Hollókő gazdaságához. A vizsgálathoz kezdetben főként statisztikai adatok felhasználására volt szükség, melyeket az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TeIR) alkalmazásai, és a KSH által üzemeltett Területi Statisztikai Adatok Rendszere (TSTAR) adott. Ugyancsak a kutatás részét képezte a lakossági kérdőíves felmérés, melynek célja a közvélemény és a mezőgazdasággal foglalkozók megismerése volt, kik érintettek valamilyen formában - őstermelők, családi gazdálkodók, vállalkozók - a mezőgazdaság minél hatékonyabb működésében.

Eredmények

Hollókő lakosságának foglalkoztatásában már a múltban is igen nagy szerepe volt a mezőgazdaságnak, a XX. század végén mindössze 3 bányászcsalád és néhány pásztor élt a településen a földműveseken kívül. A kereskedelmi utaktól és a gyáriparttól elzárt falucskában így alakult ki a gazdasági javak és a termelői munka értékeinek azonossága, az emberi és állati munka által elismert érték. Bár napjainkban a turizmus a meghatározó, alig száz évvel korábban egyértelműen a mezőgazdasághoz kötődött a település.

Földrajzi adottságainak köszönhetően nemcsak a földművelés biztosított megélhetést, de a közeli erdő kitermelése is munkát adott a helyieknek. A falu körül lévő erdőben fakitermelés folyt. A nők bogyókat, virágokat gyűjtöttek, melyeket feldolgozva értékesítettek, például lekvárként. *(Tomori, 1992)* Az itt élők szinte mindent képesek voltak házilag előállítani. Fából faragott szerszámokat, illetve alkatrészeket, kosarakat éppúgy, mint a férfi- és a női ruha vászonból készült darabjainak anyagát, a háziszőttest.

Hollókőn a határ műveléséről elmondható, hogy a XX. századra a várrom alatt meghúzódó erdőségek helyén a megszűnőben lévő külterjes állattartásra emlékeztető hagyásfás legelők alakultak ki. A várral szemközi domboldalon, melyen korábban szőlősorok kapaszkodtak fel, málnával és zöldségekkel bevetett nadrágszíz parcellákban folyt művelés. Maga a nadrágszíz parcella a hagyományos kisparaszti gazdálkodás szántóföldje. Néhány méter széles sávokban más-más veteményt termesztettek rajta. Lóval művelték ezeket a hosszú sávokat. *(Flórián, 2013)* Mára ezek a világörökségi védelem alá tartozó nadrágszíz parcellák elvesztették korábbi szerepüket, már csak néhány gyümölcsfa és szőlőtőke jelzi, hogy itt korábban komoly mezőgazdasági termelés folyt. A múlt század elején még virágzó szántóföldi növénytermesztést és gyümölcstermelést felváltotta a gyepgazdálkodás és a konyhakerti gazdálkodás.

A mezőgazdaság összetettségével kapcsolatban fontos volt megvizsgálni, a konyhakert jelentőségét a lakossági kérdőív keretén belül is, hogy átfogó kép alakuljon ki arról, miként gondolkodnak erről a helyiek. A kérdőívben arra kérdeztünk rá, hogy gazdálkodnak-e otthon valamilyen formában a lakosok. A válaszok alapján egyértelműen kiderült, hogy gazdálkodnak a ház körül, azonban főként csak saját fogyasztásra. Nem látnak igazán perspektívát a házi, megbízható, ellenőrzött körülmények között készült termékekre való keresletben. Korábban szinte minden falubéli gazdálkodott, termelt valamilyen zöldséget, gyümölcsöt értékesítésre, ma elenyésző ez a szám.

A végbement változások az állattenyésztési ágazatot is érintették Hollókőn. A XX. században még szükség volt kondásra, gulyásra, tartottak a házaknál sertéseket, libákat, marhákat, lovakat. A gazdálkodás a belterületen, az egykori pajtáskertben folyt, ahol a termények tárolására vermek szolgáltak *(Flórián, 2013)*. Napjainkra ezek helyét már az új falu házsorai foglalják el.

A XX. század talán legjelentősebb változása azonban a magántulajdont, a kisüzemeket felszámoló nagyüzemi termelés bevezetése volt az államszocializmus idején. A termelészövetkezet, mint kötelező gazdálkodási forma sokat változtatott a helyi agrárium képén. A háztáji marhákat nem lehetett a tsz legelőire kihajtani, így kitiltották a hollókői közös legelőkről a háztáji állományt és az szépen elsorvadt. Azonban rendszerváltáskor a tsz minden ellenszolgáltatás nélkül lemondott az épületekről. Az 1990-es évektől így sokan jutottak termőterületekhez, akár a kárpótlás segítségével, akár árverezés vagy

vásárlás útján. Életre kelt a családi, illetve a kisüzemi gazdálkodás. (Kovács - Molnár, 1999.)

A hagyomány és a múlt jelentősége nagyban befolyásolta, hogy milyen irányba mozdultak el az itt élő gazdák. Hiszen a szarvasmarha tartás nem csak nagyüzemi méretek között tud működni. Igaz, néhány jószág megvásárlására volt lehetőség, azonban elindult egy felfelé ívelés.

Hollókő adottságai a gyepgazdálkodást, a konyhakerti művelést teszi lehetővé. Az előbbi, a jószág tartást meghatározó művelési forma. Míg korábban ez a legeltetést és kaszálást jelentette, addig ma ez egy intenzív állattartási formával párosul. A legelőket géppel művelik, kaszálják, a jószágot sem tartják ridegen. Helyette a gazdák által megvásárolt területek mellett kialakításra kerültek az állattartó telepek, ahol az alig néhány darabos állományt felváltotta a 150-200 jószágból álló. Míg a szarvasmarha állomány 2010-ben alig érte el a 150 jószágot, 2015-ben már mind a 4 marhával foglalkozó vállalkozás állománya egyenként meghaladja ezt a számot. Hollókőn az említett vállalkozások eredőjeként főleg szarvasmarhával, ezen túlmenően aprójószággal foglalkoznak. A szarvasmarha ágazatban kiépült egy jól működő felvásárló piac, mely az itt gazdálkodók számára egyértelművé teszi, hogy mire van kereslet.

Következtetések, javaslatok

Hollókő életét az elmúlt évszázadokban meghatározta a mezőgazdasági termelés, a lakosság számára ez jelentette az elsődleges bevételi forrást. A porták mindegyikén volt állattartás és növénytermelés. A falu határában és a gyümölcsös kertekben is dolgozó kezek sokasága munkálkodott. A virágzó konyhakerti termelés és tájhasználat napjainkra szinte teljesen megszűnt. A falu jelenét és jövőjét is nagyban meghatározza, hogy a falu az elmúlt évtizedek alatt kreatív emberek sokaságát veszítette el. Ma kevés a változásokhoz szükséges kreativitás, bátorság és vállalkozási kedv. Nehéz mozgósítani tömegeket a legelők hasznosítására, a gyümölcsös apró telkeinek használatba vételére.

A hollókői specialitások, biotermékek előállítására is embert igényel. Jó üzletpolitikával pedig a helyi gazdálkodás önmagában is turisztikai érték lehet, de a mezőgazdasági termékek közvetetten is hathatnak az idegenforgalomra.

Az adottságok maximális kihasználása, hogy egy kiemelkedő egyetemes értéket megőrző, működőképes gazdaságot hozzanak létre, csak távlatos cél. Az önkormányzatnak vannak vállalkozásfejlesztő és beruházás ösztönző tervei ehhez kapcsolódóan. Ehhez szükséges a fiatalok ösztönzése. Csak így képzelhető el, hogy a jelenleg műveletlen nadrágszív parcellák újra művelés alá kerüljenek, a hagyásfás legelők pedig újra hasznosuljanak, a ridegen tartott állattartás is bemutatható legyen. A természeti értékek kihasználásával is csak így sikerülhet olyan helyi speciális termékeket is létrehozni, amelyekre kereslet várható.

Hivatkozott források

- Demeter P. – Ritter K.(2015): Hollókő – Tendenciák a mezőgazdaságban in Acta Regionis Rurum 9. kötet, Faluszemináriumi kutatások – Hollókő, Szent István Egyetemi Kiadó, Gödöllő
- Flórián M. (2013): Hollókői néprajzi múltidéző. ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága, Budapest
- Kassai, Zs. – Ritter, K. (2011): Helyi vidékfejlesztési programok a hátrányos helyzetű vidéki térségekben. In: Gazdálkodás, 55 (4), pp. 337-346. ISSN 0046-5518.
- Kovács D. – Molnár M. (1999): Beszélgetés Román Andrással. ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága, Budapest
- Oláh I, Urbánné Malomsoki M (2016): A kis- és aprófalvas térségek népességének változása hazánkban In: Takácsné György Katalin (szerk.) Innovációs kihívások és lehetőségek 2014-2020 között: XV. Nemzetközi Tudományos Napok.pp. 1237-1243. (ISBN:978-963-9941-92-2)
- Ritter K, Péli L, Péter B (2012): The Role of Agrarian Employment and Urban-Rural Connections in Rural Areas Lagging behind in Hungary, ROCZNIKI NAUK ROLNICZYCH SERIA G EKONOMIKI ROLNICTWA 99:(3) pp. 27-33. (2012)
- Tomori V. (1992): Hollókő – Egy palóc falu lélekrajza. Akadémia Kiadó, Budapest